

Sitting night and day at
your gate
Even though there's no
hope left
For them to come back.)

39

Dusu-i mândru-n cătănie
Mi-o lăsat grădina mie
Și arată, și grăpată
Numa' trebe sămănată.
Sămănată-n busuioc
Să nu cătănea deloc;
Sămănată-n maieran
Să nu cătunea șuhan.

39A

*Oh, my love's gone to
the army
That is why he has left
the garden
To me, already tilled
and harrowed
All I do is have it seeded
Put some special
basil seed
So that all goes well
indeed
Put some sweet
marjoram seed
So that he not be in need.*

39B

(Oh, my love's gone to
the army
And he has left me
the garden
Already tilled
and harrowed
All I have to do is
have is seeded
Seeded with some basil
So that he come
back to me
Seeded with some
sweet marjoram
So that army may soon
end.)

Colecția ANIȘOARA STEGARU

Credințe, superstiții și practici magice premaritale din Zona Covurluiului

Preocuparea permanentă a membrilor comunității pentru asigurarea integrării într-un firesc al lucrurilor, a căpătat de-a lungul timpului diferite forme de manifestare și expresie, generând adeseori un fond nebănuț de credințe, superstiții, ritualuri sau practici magice.

În această categorie se înscriu și ritualurile, credințele sau superstițiile premaritale, care însoțesc și întregesc totodată viața spirituală a membrilor comunității.

Privind în ansamblu aceste forme de manifestare, se poate observa asocierea pregnantă a acestora cu anumite momente de reper din ciclul sărbătorilor și obiceiurilor calendaristice de peste an - noaptea lui Sântandrei, Crăciun, noaptea Anului Nou, Bobotează, Sânziene, cunoscute ca momente de prag, de trecere, când timpul capătă valențe noi, iar practicile de augurare și divinație își găsesc prilej de îndeplinire. Desfășurându-se de cele mai multe ori într-un context de sine stătător, care vizează desfășurarea expresă a unei practici magice de divinație, credințele, superstițiile și actele magice premaritale își fac simțită prezența și în cadrul unor obiceiuri mai ample.

La Sfântu' Andrei, când sî păză usturoiu, vine' fiicari cu trii căpătâni di usturoi. Li legam, fiicari cu altâ culoari, ca sî sî cunoascî, cu lânî albî, roșâi, ori di cari avei și s-aduna flăcâii, făciem plășinti, adușeu vin, muzicî - un acoreon, jiuca, da' sî și lucra atunci. Babili stăteu mai pi lângî pat așa, li pune' ca să stei sî păzascî usturoiu, nu cumva sî-l furi cineva. Usturoiu era pi jiam. Și unu, Nicî a lu' Gârlici, s-o dat pi lângî o babî di colo, și o luat cârligu' di la jiam. Noi n-avem habar di nic'. Ei..., după și s-o terminat petreșerea, merjim sî videm usturoiu'. Șiala o dischis jiamu pi din-afarî, ș-o furat usturoiu sorâmii și pi a verișoarii Mitrișii. Și adivărat, în Ajiunu Crășiuunului sor' mea s-o măritat. Cî așa era, dacâ îfi fura usturoiu, îfi fura fata. (G. Maria, 80 ani, com. Berești Meria, 2003)

În această categorie amplă a credințelor, superstițiilor și practicilor premaritale se înscriu și cele legate de ursit. În acest sens, fetele de măritat obișnuiau să meargă în grădină în noaptea Anului Nou, legate la ochi, pentru a număra nouă pomi sau nouă pari. Se spune că în funcție de cum arată pomul, așa va fi ursitul.

La Anu' Nou ieșăm și numărăm parii di la gard, nouă pari, și îi legam cu busuioc, cu lânî roșâi', pi întuneric. A doua zî di dimineață mergem sî videm cum am legat: dacî era sîngur, așa, ursătoriu cari l-ai lua îi sărac, iar dacî îi cu șioturi, îi bogat. (G. Maria, 80 ani, com. Berești Meria, 2003) Pi urmă făceau cu deregi. Tot așa, legati la ochi, ieșau și numărău la gard deregii. Al nouilea leț, cum sî nimerea, dacî era subțiri, înseamnă cî era sărac. Dacî era tot învelit în coajî, era bogat. (V. Veronica, 69 ani, Coasta Lupii, com. Nicorești, 2007)

La Anu' Nou, sî ducea' fetili, sî legau la ochi și sî duceau la gard. Și gardurili erau cu deregi di lemn, și lega o batistă sau roș' (n.n. fir roșu) cu busuioc. Și a doua zî sî duce sî vadî. Dacî era drept, era frumos, dacî era cu noduri, mai mititel, era urât, rău, ghebos. (O. Georgeta, 67 ani, com. Pechea, 2004)

Mai era un obișei la noi, nu era gardurili, ca acu' – din scândurî, erau făcuti din pari și cu nuieli. Și ni-am dus la verișoara me' în grădinî, ș-am numărat noui pari, și-i legai un hir di ațî roșâi la paru' acela, și a doua zî videi, dacî paru era gol, iei un băiat sărac, iar dacî ari coajî pi el, îi mai bogat. Și așa o fost, cî era și cu coajî pi el, și mai crăpășios – o fost mai mari ca mini (n.n. soțul ei) cu zăși ani. (D. Floarea, 83 ani, com. Umbrărești, 2007)

După cum se poate observa, pentru desfășurarea cu succes a acestor practici magice, un rol important alături de asigurarea condițiilor spațiale și temporale este atribuit și repetării de un anumit număr de ori a acțiunii în sine – de trei, sau de nouă ori în cazul de față.

Tot în noaptea Anului Nou, fetele obișnuiau să meargă la fântână pentru a aduce apă neîncepută, o amestecau cu părți egale de făină și sare, făceau o turtă, pe care o consumau apoi, având convingerea că peste noapte, în vis, va veni ursitul.

La Anu' Nou, când vin băieții cu uretul, sî li cei o nucă, pi atinci nu li dăde' bani, sî dăde' nuși, colași, și disfași nuca șeie în doui, iei niezu' și rămâni copca. Și pui așa, o copcî di sari, una di făină, una di apî și fași o turtî. Făina sî hii din și rămâni di când fași la turtili la Crășiun. Și turta asta o coși și o mânânși, și când ti culși sara îți ghisăz' ursătoru'. (G. Maria, 80 ani, com. Berești Meria, 2003)

În noaptea di Anu' Nou, ni-ntovărășam trii – patru feti, ni dușem și luam apî di la trii fântâni, ș-o fînem într-o gurî, și o înmuiei cu o leacă di făinî, și fășei o turtî săratî, o coșei în vatrî, o mîncai și sî spune' cî îți vini ursătoriu noaptea. (D. Floarea, 83 ani, com. Umbrărești, 2007)

Fântâna, izvor al apei neîncepute, și totodată o poartă spre lumea nevăzută de dincolo, capătă ea însăși proprietăți magice în cadrul unor acte de divinație.

Sor' mea, mai mari, îni poveste' cî sî adunau cu fetili la Anu' Nou și sî uitau în fântânî cu lumânări aprinsî, ca sî își vadî ursâta! (V. Veronica, 69 ani, Coasta Lupii, com. Nicorești, 2007)

Ni adunam feti așa, și mai fășem... ni uitam în oglindî. Omu' nieu poveste' cî era flăcău și s-o dus la mătușa Maria și o cătat în oglindă, cu lumânări di la cununia unii feti mari. Și în oglindî ș-o văzî ursâta.(G. Maria, 80 ani, com. Berești Meria, 2003)

Tot în această perioadă, la cumpăna dintre ani, chiar și animalele din gospodărie capătă valențe magice, cu rol important în actele divinatorii. *Și tot în noaptea aceea, di Anu' Nou, cu feti mai multi, își fășia fîcari pi ursîti. Legati la ochi, sî ducea la vacî, la vaca din grajd. Sî duceau și dădeu cu picioru'! Hii acu'! dacî nu sî scula vaca, nu sî mărita anu' șela. Hii pisti-un an! Nu sî scula vaca! Hii pisti doi... Când sî scula vaca, atunci însămnă cî fata sî măritî.* (V. Veronica, 69 ani, Coasta Lupii, com. Nicorești, 2007) *Ni dușem la porși... "hai fa sî spăriem porșii, sî videm și spuni, ni mărităm sau nu în iarna asta?! Și spunem: groh acu! Porcu nu zăce nicî! Și mai zăcei odatî..., di trii ori. Iar dacî spunei: groh! și porcu*

40

Frunză verde mărăcine
Bine-i, mândruț,
cui i-i bine.
Bine-i cui nu-i cătănea
Că gastează și prânzea
Și noaptea să hodinea.
Tu, mândrule, cătunești
Nici gastezi,
nici prânzești,
Noaptea nu te hodinești.

(De la Vasile Mariș, 50 ani)

40A

*Oh you green and
spiky thorn
All my lover's joy is gone
Cause he has just joined
the army
And he cannot sup
or dine
He can't sleep, this love
of mine
Oh, my love, as you're
a soldier
You eat nothing all
day long
And can't sleep to keep
healthy and strong.*

(From Vasile Mariș, 50 years old)

40B

(Oh you green and
spiky thorn
Everyone, my love,
is well
Everyone except
the soldiers
Cause they cannot sup
or dine
And at night they
mustn't sleep
Oh, my love, you're in
the army now

And you cannot sup
or dine
Or at night get any sleep.)

grohăie și el, bucurie..., gata..., ti măritai! .(G. Maria, 80 ani, com. Berești Meria, 2003)

Interesul deosebit acordat acestor practici premaritale se reflectă în multitudinea și varietatea practicilor de divinație pe care tinerele fete le desfășoară. Dacă momentul practicării se păstrează – Anul Nou cu precădere, elementele auxiliare necesare se diversifică.

La Anu ' Nou, fetili, sî adunau mai multi la o casî, și, la niezu ' nopții îș luau pantoful din picior și îl arunca ' pisti casî. Și la cari trece dincolo di casî, sî mărita. (O. Georgeta, 67 ani, com. Pechea, 2004)

Tot la Anu ' Nou, aruncam pantofu ' pisti casî. Și dacî pantofu ' căde ' cu gura în jios, nu ti măritai anu ' șela, iar dacî vine ' cu gura în sus, ti căsătorei. (G. Maria, 80 ani, com. Berești Meria, 2003)

Valențele magice atribuite unui anume interval de timp (Anul Nou) se păstrează și se transmit prin contagiune zilelor imediat următoare – întâi ianuarie, așa cum se poate surprinde și în relatarea care urmează: *a doua zi de Anu ' Nou, când veneau copiii cu semănatu ' sî nu mături imediat, și când mături și ieș ' afarî, di acolo di undi ai sî auz ' un glas, di acolo va vini ursîtu '.* (N. Florica, 79 ani, com. Rădești, 2005)

De asemenea, Boboteaza, reprezintă un prilej important de manifestare a unor practici de ursit. Nelipsit din aceste ritualuri, după cum se poate observa, este busuiocul, recunoscut în tradiția populară pentru calitățile sale magice.

La Bobotează, fetili furau o ramură din busuiocul preotului, și seara îl puneu sub pernă, sî visăzi ursîtu '. (T. Tudorița, 74 ani, Berești, 2003)

Când vini preotu ' la Bobotează, iei aghiazmă în două ceșcuți, și închiz ' ceșcuții într-o cutii sau un dulap cu lacătu ' și cheia o legi sara la gât, ca sî visăz ' ursătu '. (G. Maria, 80 ani, com. Berești Meria, 2003)

În localitatea Piscu, din Câmpia Siretului Inferior, se practică încă un obicei din cadrul căruia nu lipsesc actele divinatorii. Astfel, fetele mari păstrează unul dintre mărtișoarele purtate la gât sau la mână începând cu prima zi a lui martie, pentru a-l lega în ziua de Florii de o ramură de salcie și a-l da pe o apă curgătoare. Se spune că fata al cărei mărtișor pornește primul și alunecă mai repede la vale, se va mărita curând.

La Sânziene, fetele de măritat își pun sub pernă flori de sânziene, pentru a-și afla ursita.

La Sânzieni esti o floari, cari sî chiamî tot așa, și tundi floarea șeii, scaii șeii, și sî puni la icoanî. Dacă pisti noapti crești, sî spuni cî ai noroc sau cî ti măriș '. (G. Maria, 80 ani, com. Berești Meria, 2003)

La Sânziene se pune noaptea sub pernă o floare de la scaieți ca să îți visezi ursitul. (V. Oana, 18 ani, Târgu Bujor, 2007)

De asemenea, o multitudine de credințe și superstiții însoțesc viața membrilor comunității, manifestându-se în legătură directă cu existența temporară în anumite locuri, prilejuri, situații.

Când ti duci într-o casî undi n-ai dormit niciodată, îți pui sub pernî un obiect de-al tău. Și sî spuni cî îți visezi în noaptea ceia ursitul. (F. Steriana, 63 ani, com. Pechea, 2004)

Nu-i ghini sî mături șineva gunoiul înspri tîni, sau să stai în colțul mesâi, că nu te mai măriși. (T. Tudorița, 74 ani, Berești, 2003)

Dacî prinzi ' și mânîși o bucatî din colacul miresîi, ti măriș ' digrabî. (T. Tudorița, 74 ani, Berești, 2003)

Witty couplets

Strigături

41

Mândra tare-i mînioasă
Că n-are cămașă
frumoasă.
La cămeșă trebe-a coasă,
Mândra-i tare
somniaoasă;
La cămeșă trebe lucru,
Mândra doarme
ca butucu.

41A

*The young maiden is
quite mad
'Cause her shirt is not
too fair
She'd just have to
embroider it
But the maiden likes
to sleep
She'd just have to sew
a bit
But the maiden's fast
asleep.*

41B

(The young maiden's
very mad
Cause she doesn't have a
beautiful shirt
In order to have one,
she'd have to sew it
But the maiden's just
too sleepy
She would have to work
some while

După cum se poate observa, fie că se manifestă în legătură directă cu anumite sărbători sau momente majore, de prag, de trecere, atât de importante pentru membrii comunității tradiționale, fie că își fac simțită prezența zi de zi, pierzându-se în tumultul vieții cotidiene, credințele, superstițiile și practicile magice premaritale întregesc situl valorilor autentice ale culturii populare, constituind adevărate repere pentru înțelegerea și cunoașterea vieții spirituale tradiționale.

În încheiere, voi da curs unui material, care se înscrie în tematica abordată, făcând corp comun cu exemplificările anterioare, dar pentru care, din rațiuni metodologice și estetice, am optat pentru o modalitate aparte de expunere, având convingerea că orice intervenție în sensul operării unei selecții sau sistematizări, ar diminua din frumusețea și cursivitatea relatării.

Am văzut la sorâmea di Anu 'Nou, cum își făcea pi ursâtî. Eram cu toții în casî și sor 'mea a dispărut la un momentdat din camerî. Și io întreb: Mamî, undi-i Sândița? Și mama: Tași din gurî, tași din gurî! Dacă vrei s-o vez', du-ti în camera di dincolo! Sor 'mea era în ultima camerî, despletită toată, dezbrăcată, ținea o oglindă mare în față și o altă oglinjoară, cu două lumânări. Ci faci acolo, întreb? Ea mi-o făcut semn sî tac! În oglinda mari, să videa din oglinda micî o alee mare, mare, mare di pomi. Și m-a luat la ceartă, cî am întrerupt-o și n-a mai văzut... Și vini dincoaci la mama: mamî, di și n-ai ținut-o bre pi Veronica? Da' și ț-a făcut? Pă'-uiti, m-a întrebat, ș-o dispărut! Cini o dispărut întreb eu curioasî? Pă' mă mamî, stăi oleacî sî-ți spun: Era o alei lungî di pomi... Zîc: asta am văzut și eu! Și spuni: ci..., io mă duc din-nou sî văd, dacă iese cineva! S-o dus sor 'mea din-nou! Și tot așa cu lumânărili... Și spunea cî di la al treilea interval de pomi, pe dreapta, a apărut un cetățean! Mai târziu, cetățeanu' ăsta a stat cât a stat lângă sor 'mea, apoi a plecat. Pă urmă, cicî apari imediat la intervalul următor, pi stânga, un militar. Sor 'mea s-a mirat și ia, ce-i cu asta, di ci apar doi?! Că să spunea așa: dacă esti devremi măritușu', apari printri primii pomi, și sî numărî pomii: al doilea interval, al treilea...! Și-i spuni lu' mama: Mă mamî, ci-i cu asta? Păi știu ei draga mamii, însamnî cî tu ai douî soarti! Și pisti doi ani, cum a apărut a doua alei pi dreapta, sor 'mea s-a căsătorit, și după șasî luni, a divorțat. Ș-a apărut cestălalt di pi stânga, cari trăiești și azi. (V. Veronica, 69 ani, Coasta Lupii, com. Nicorești, 2007)

But the maiden's sleeping deeply.)

42

Mândruță cu ochi de măt
Tu de toată lumea râzi.
De mi-i râde și de mine
S-a mira lumea de tine.

42A

*You sweet, cat-eyed
maiden, you
You just laugh at every-
one
If you dared laugh at me
Everyone would disagree.*

42B

(Oh, you sweet,
cat-eyed maiden
You always laugh at
everyone
You just dare laugh at me
And you'll see everyone
will be amazed.)

43

Am o mândră harnică
În poale se-mpiedică.
Când îi vara la săpat,
Nu o poți scula din pat.

43A

*My loved one is so hard
working
She's the clumsiest
girl around
'Stead of digging when
summer comes
She always sleeps, she
always hums.*